

Innst. S. nr. 129

(2001-2002)

Innstilling fra kommunalkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Per Sandberg, Jan Arild Ellingsen og Karin S. Woldseth til tiltak mot bruk av trusler, vold og kjønnslemlestelser i utsatte familiemiljøer

Dokument nr. 8:50 (2001-2002)

Til Stortinget

1. SAMMENDRAG

I dokumentet fremmes følgende forslag:

"I

Stortinget ber Regjeringen:

1. Fremme de nødvendige forslag for å innføre obligatorisk helsekontroll hvert år av piker og unge kvinner som befinner seg i risikogruppene for kjønnslemlestelse.
2. Fremme forslag om ansvarliggjøring av foreldre for gjennomført og avdekket kjønnslemlestelse.
3. Fremme forslag om å øke strafferammen for vold og trusler mot egne familiemedlemmer.
4. Utrede muligheten for tilbakekallelse av tildelte norske statsborgerskap.
5. Fremme forslag om å innføre forsørgelsesevne og disponering av egen egnet bolig for den herboende ektefellen som betingelse for familiegjengeforening i Norge med utenlandsboende ektefelle.
6. Fremme forslag om at det ikke gis familiegjengeforening i Norge for ektepar med mindre begge ektefeller har fylt 24 år.
7. Fremme forslag om et generelt forbud mot ekteskap mellom fetter og kusine, med mulighet for dispensasjon for dokumenterte kjærlighetsekteskap.
8. Fremme forslag om at det ikke gis familiegjengeforening for utenlandske ektefeller når det dreier seg om tvangsekteskap.

II

Stortinget ber Regjeringen legge frem et helhetlig forslag i form av en stortingsmelding til en ny integreringspolitikk basert på det grunnlag at innvandrere må

tilpasse seg og følge norske lover, forskrifter, regler, tradisjoner og samfunnsnormer."

Innledningsvis er det i dokumentet vist til drapet den 21. januar 2002 på den svenske kvinnen av kurdisk avstamning, Fadime Sahindal, 26 år.

Forslagsstillerne peker på at innvandrerne i Norge kommer fra en rekke forskjellige kulturer og samfunnsstradisjoner, men felles for mange av disse kulturer og samfunnsstradisjonene er et kvinnesyn som harmonerer svært dårlig med det norske.

Mellom arrangerte ekteskap og tvangsekteskap er det en glidende, nesten umerkelig overgang, og det er derfor vanskelig å skille mellom de to formene. Forslagsstillerne er derfor kommet til at både tvangsekteskap og såkalte arrangerte ekteskap må likebehandles i lover, forskrifter og regler. Fremfor å forsøke å skille mellom tvangsekteskap og arrangerte ekteskap vil det være mer fruktbart å skille mellom formene for press, som kan variere mellom milde oppfordringer til utilslørte drapstrusler.

Et viktig aspekt ved praksisen med arrangerte ekteskap med ektefeller fra hjemlandet er forakten for det norske. Som en konsekvens av dette ønsker man ikke at døtrene gifter seg med norske menn. Det viser seg imidlertid at kvinnene også kun i liten grad gifter seg med menn oppvokst i Norge som deler deres kulturelle bakgrunn, noe som skyldes et annet viktig forhold, nemlig det økonomiske.

Fra en rekke hold er det fremkommet opplysninger om at en oppholdstillatelse i Norge er relativt mye verd, og vi kan derfor ikke se bort fra at det også foregår transaksjoner av penger, verdigjenstander og eiendommer i forbindelse med de avtaler som gjøres i forbindelse med giftermål.

I en bestemt innvandrerguppe er flerkoneri særlig utbredt, noe som også har en klar økonomisk side.

I enkelte kulturer, primært i den nordlige delen av Afrika, er omskjæring av kvinner vanlig. Dette gjelder ikke bare den muslimske kulturkrets, men det er i Norge klart flest muslimer som praktiserer omskjæring av kvinner. I Sverige har kjønnslemlestelse vært forbudt siden 1982, mens en tilsvarende lov i Norge først trådte i kraft 1. januar 1996.

Intensjonene bak den norske loven var god, men disse er ikke blitt fulgt opp. Så vidt forslagsstillerne har kunnet bringe på det rene er ingen blitt strafferettslig forfulgt på grunnlag av denne loven. Tvert imot kom Helsedirektoratet med et påbud om å avstå fra genitale undersøkelser ved 4-års kontrollen. Dermed mistet man muligheten for å avdekke brudd på loven.

I dokumentet vises det til at integreringen ikke har fungert etter intensjonene. Det har vist seg at store grupper blant innvandrerne har vist liten interesse for å bli integrert i det norske samfunn, og flere som har bodd i Norge i opptil 30 år behersker fortsatt norsk dårlig. Mange synes å tviholde på sin kultur. I et liberalt, demokratisk samfunn må dette selvfølgelig være tillatt, men det blir et problem når sider ved denne kulturen inneholder elementer som er lovstridige eller klart mot norske normer for sømmelig opptreden.

Denne utviklingen er klart uheldig og vil kunne være kimen til store fremtidige konflikter. Derfor må det nå gjennomføres betydelige endringer i norsk integreringspolitikk. Kravene om slike endringer kommer nå også i voksende grad fra personer med minoritetsbakgrunn som er født og oppvokst i Norge.

Forslagsstillerne mener at tvangsekteskap kan sterkt begrenses ved å endre lovgivningen slik at det ikke gis familiejenforening dersom ikke begge ektefeller er over 24 år, den norske ektefellen kan forsørge det nye ekteparet (uten offentlige ytelser som sosialhjelp m.m.) og at den norske ektefellen disponerer en forsvarelig egen bolig.

Det kan også innføres et krav om tilknytning til Norge slik at ektefellejenforeningen skal kunne skje i det land, hvortil den samlede tilknytning er størst.

Forslagsstilleren påpeker at det i tillegg til de såkalte henteekteskap, hvor et formål med ekteskapet er å hente en person fra opprinnelseslandet til oppholds-, arbeids- og bosettingstillatelse i Norge, også er tvangsekteskap som skjer for å holde familieband og sikre storfamilien ved at det skjer tvangsekteskap mellom fetter og kusine. Skal slike tvangsekteskap også forhindres vil et forbud mot ekteskapsinngåelse mellom fetter og kusine være på sin plass. Det vil imidlertid være grunn til en dispensasjonsadgang slik at reelle kjærlighetsekteskap basert på normal full frivillighet og eget valg kan gis tillatelse etter en vurdering basert på normal saksbehandling.

Forslagsstillerne viser til at innføring av en obligatorisk medisinsk undersøkelse av alle jenter fra de miljøer som er utsatt for kjønnslemlestelse, samt lovbestemmelser som gir foreldrene ansvaret for

kjønnslemlestelsen, med mindre disse har anmeldt forholdet til politiet, vil gi meget positive virkninger. Det vil da være avklart på forhånd at kjønnslemlestelsen vil bli avdekket og foreldrene vil bli tiltalt for lovbrudd hvis de ikke har anmeldt lovbruddet. Det forutsettes selvsagt at alle innvandrere fra land hvor kjønnslemlestelse ikke er uvanlig får opplysning om slike lover og at det også gis opplysning om det samme på skolen der jenter fra utsatte miljøer går.

Det er i dag ikke mulig å utvise utlendinger som har fått norsk statsborgerskap og som begår kriminelle handlinger. Men når det nå i andre land drøftes å innføre muligheter for tilbaketrekking av et tildelt statsborgerskap, bør det også utredes og vurderes i Norge.

2. KOMITEENS MERKNADER

2.1 Innledning

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sigvald Oppebøen Hansen, Reidar Sandal, Karl Eirik Schjøtt-Pedersen og Signe Øye, fra Høyre, Peter Gitmark, Hans Kristian Hogsnes og Kari Lise Holmberg, fra Fremskrittspartiet, Torbjørn Andersen og Per Sandberg, fra Sosialistisk Venstreparti, Karin Andersen og Heikki Holmås, fra Kristelig Folkeparti, Anita Apelthun Sæle og Ivar Østberg og fra Senterpartiet, lederen Magnhild Meltveit Kleppa, viser til forslaget, som tar opp alvorlige problemstillinger. Forslaget er oversendt kommunal- og regionalministeren for vurdering. Kommunal- og regionalministerens svar av 21. februar 2002 til kommunalkomiteen følger som vedlegg 1 til innstillingen. Det er også avholdt en åpen høring i Stortinget 1. mars 2002.

Komiteen viser til at det er bred politisk enighet i Norge om at landet skal overholde sine forpliktelser i forhold til internasjonale avtaler og folkeretten.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, vil understreke viktigheten av at prinsippet om ikke-diskriminering må ligge til grunn ved behandling av forslagene og i de tiltak som fremmes. Flertallet peker i den forbindelse på at statsråden i sitt svarbrev understreker at integreringspolitikken er basert på at alle har rett til å hevde sine verdier, følge kulturelle tradisjoner og praktisere sin tro, forutsatt at det skjer innenfor rammen av norsk lov og grunnleggende menneskerettigheter. Statsråden fremhever at Regjeringens uttalte mål er å stå på ungdommens side i kultur/generasjonskonflikter i innvandrer-miljøene. Flertallet støtter dette synet.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstre-

parti og Senterpartiet, viser til at mye er gjort på innvandringsfeltet nasjonalt, men at det fortsatt er nødvendig å arbeide videre for å få til en enda bedre integreringspolitikk.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil også understreke initiativet sosialdemokratisk gruppe i Nordisk Råd tok for over to år siden for å forebygge tvangsekteskap som går ut på å kreve at de nordiske landene går sammen om å lage en handlingsplan for å samordne tiltak og lovgivning for å forebygge og stanse tvangsgifting av nordiske statsborgere. Disse medlemmer forutsetter at Regjeringen er kjent med forslagene som er kommet gjennom Nordisk Råd, og følger disse opp.

Komiteen mener at et nordisk og internasjonalt samarbeid om utfordringene på integreringsfeltet er viktig. Komiteen viser til Regjeringens nylig fremlagte tiltaksplan mot tvangsekteskap for fornyet innsats, som er lagt ved innstillingen (vedlegg 2).

Komiteen vil påpeke at vern av menneskerettighetene og realisering av målet om likestilling, krever at velferdsstaten griper inn i det som i noen andre land ansees som privatsfæren, for å sikre vern og rettigheter til enkeltpersoner. Eksempler på dette er barnevern, krisetiltak og rettsregler som ikke unntar handlinger utført mot egne familiemedlemmer fra vanlig straffereett. Individuelle rettigheter alle har når det gjelder tro og tradisjon gir ikke overhoder i familier, trossamfunn eller andre kollektiver rett til å undertrykke egne medlemmer.

Komiteen vil arbeide for et tolerant, flerkulturelt samfunn og mot rasisme. Respekt for menneskerettighetene, likestilling og frihet for enkeltmennesket er en forutsetning for å lykkes i dette og kan ikke forenes med undertrykking av kvinner og barn - verken kamuflet som religion, kultur eller ære.

Alle som bor i Norge har samme krav på samme rettssikkerhet og kvinner har de samme rettighetene som menn, uansett hvilke religion de tilhører. Skikken med for eksempel tvangsekteskap og omskjæring er ulovlig, uansett hvem du er. Det er godt dokumentert at flere kvinner og ungdom i deler av innvandrerbefolkningen utsettes for vold og tvang begrunnet i tradisjon og kultur. Åpenhet og ærlighet om slike realiteter er en forutsetning for å kunne løse problemene.

Det er en hovedutfordring å utforme en politikk med tiltak for å hindre slik vold mot barn, ungdom og kvinner og sikre at likestilling mellom kvinner og menn blir reell for alle. Undertrykkelse av og vold mot kvinner forekommer i alle samfunnslag og befolkningsgrupper og må bekjempes uansett hvem som utfører volden og begrunnelsen for den. Innvandrerkvinner kan oppleve dobbelt undertrykking, på grunn av hudfarge, etnisitet og tradisjon og fordi de er kvinner.

Myndighetene har ansvar for å sikre ungdom og kvinner retten til selv å ta sine valg uavhengig av tradi-

sjonelle maktstrukturer, inkludert det å tørre å stå imot familiens pålegg om for eksempel valg av ektefelle. Nærmiljø og hjelpeapparat må yte den hjelp og støtte det er behov for.

Problemene må møtes ved å by på hjelp i akutte situasjoner og ved en omfattende serie av tiltak av både juridiske, økonomiske og holdningsskapende art. Dette arbeidet vil måtte pågå i mange år i samspill mellom myndigheter og minoriteter.

Komiteen vil påpeke at arbeidet for å stoppe tvang og vold basert på tradisjon og kultur må føres parallelt med forsterket arbeid mot etnisk diskriminering. Komiteen mener et helhetlig lovverk mot etnisk diskriminering må på plass så raskt som mulig.

Komiteen viser til at Regjeringen vil legge fram forslag til lov om etnisk diskriminering.

Komiteen vil påpeke at vedtatte handlingsplaner mot tvangsekteskap, vold mot kvinner og mot kjønnslemlestelse må iverksettes i sin helhet og følges opp.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, vil påpeke at tiltak i Norge må følges av forsterket internasjonalt samarbeid på området, både med andre land der disse tradisjonene har sin opprinnelse, og med de land som opplever økende konflikter mellom generasjonene i innvandrergrupper. Norge må arbeide for å få til bilaterale avtaler med andre land, som kan forsterke arbeidet mot tvangsekteskap. Bistandspolitisk må arbeidet mot kjønnslemlestelse få en viktig plass.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til forslaget som i sin helhet tar opp i seg alvorlige problemstillinger som angår det norske samfunnet generelt, og fremmer konkrete forslag for å løse disse.

Disse medlemmer understreker viktigheten av at ingen skal diskrimineres på bakgrunn av kjønn, kultur, religion eller rase. Dette innebærer at norsk lov og alminnelig rettsoppfatning og skal gjelde, beskytte og ivareta rettighetene til unge mennesker som tilhører minoriteter fra andre kulturer. Slik gjeldende praksis er, diskrimineres unge fra visse innvandrergrupper i Norge ved at de ikke har de samme rettigheter, beskyttelse av disse og rett til å velge eget levesett som jevnaldrende etniske nordmenn.

Disse medlemmer understreker at de tiltak fremlagte forslag fremmer skal ha en antidiskriminerende målsetning og virkning, hvis hensikt er å sikre alle norske borgers individuelle rettigheter, integritet, valgmuligheter og menneskeverd. Regjeringen har nå en god anledning til konkret å følge det opp i handling gjennom de fremlagte forslag og de målsetninger de målbærer. Det vesentlige må være å få igangsatt konkrete tiltak i nær fremtid, da disse problemstillingene berører mange mennesker i Norge daglig.

2.2 Kjønnsslemlestelse

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, viser til lov om forbud mot kjønnsslemlestelse og til barnelovens § 30 om innholdet i foreldreansvaret. Flertallet mener at det ikke er behov for ytterligere ansvarliggjøring av foreldre i lovgivningen.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, har merket seg at siden forbudet mot kjønnsslemlestelse ble innført i straffeloven i 1995 har ingen blitt dømt for brudd på bestemmelsen. Dette flertallet vil påpeke at kjønnsslemlestelse er et svært alvorlig overgrep, og at det er viktig både av individual- og generalpreventive grunner at overgrep av denne type påtales og straffedømmes. Manglende bruk av straffebestemmelsen kan gi signaler om at myndighetene ikke ser alvorlig på tilfeller av kjønnsslemlestelser. Dette flertallet vil understreke at lovgiver har ansett kjønnsslemlestelse som et så alvorlig overgrep at offentlig påtale er innført i slike saker. Dette flertallet vil oppfordre til aktiv bruk av lovforbudet mot kjønnsslemlestelse.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om ansvarliggjøring av foreldre for gjennomført og avdekket kjønnsslemlestelse."

2.2.1 Obligatorisk helsekontroll

Komiteen viser til at helseundersøkelsene for barn er frivillige, og det er nesten 100 pst. oppslutning om tilbudene. Komiteen viser videre til at regjeringen Stoltenberg la fram en Handlingsplan mot kjønnsslemlestelse 20. desember 2000, som er utarbeidet i et bredt samarbeid mellom flere departementer. Komiteen viser til at planen omfatter mange tiltak, og de fleste gjennomføres som et nasjonalt prosjekt med oppstart høsten 2001 og vil gå over tre år. Komiteen anser det som positivt at en ressursgruppe med representanter fra innvandrersorganisasjoner, berørte folkegrupper, aktuelle offentlige etater og enkeltpersoner skal sikre at alle sider ved problemet blir ivaretatt gjennom oppfølgingen av planen. Komiteen er kjent med at regjeringen Bondevik II arbeider med ytterligere tiltak for å bekjempe kjønnsslemlestelse. Regjeringen vil iverksette en rekke informasjons- og holdningsskapende tiltak. Dessuten vil Regjeringen iverksette tiltak for å øke kompetansen om kjønnsslemlestelse i offentlige etater.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og

Senterpartiet er opptatt av å målrette tiltak som iverksettes. Arbeidet i forhold til å støtte opp om innvandrersorganisasjonene anses som meget viktig i denne sammenheng.

Flertallet viser til at Regjeringen i samarbeid med Oslo kommune har bevilget penger til Primærmedisinske Verksted slik at organisasjonen blir satt i stand til å jobbe inn mot innvandtermiljøer hvor omskjæring er et særlig problem. Flertallet støtter arbeidet med å finansiere innvandrersorganisasjoner som jobber på dette feltet.

Flertallet vil påpeke at kampen mot kjønnsslemlestelse også må føres internasjonalt, og viser til at Regjeringen vil gjennomføre et arbeid på dette området.

Komiteen vil peke på at det i brevet fra kommunal- og regionalministeren fremkommer at Statens Helsetilsyn har utgitt en veileder for helsepersonell i Norge om kvinnelig omskjæring og at det er sendt ut et rundskriv til landets helsepersonell knyttet opp til dette. Komiteen vil vise til at veilederen er bredt distribuert. Komiteen vil understreke helsepersonellens ansvar i disse alvorlige sakene. Komiteen mener det er viktig å sørge for at helsestasjon-/skolehelsetjenesten prioriterer oppsøkende arbeid i utsatte grupper og at de ansatte har tilstrekkelig kunnskap om dette saksfeltet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, vil ikke gå inn for obligatoriske helsekontroller hvert år for jenter som befinner seg i risikogruppene for kjønnsslemlestelse, fordi man når målet bedre ved andre tiltak. Dessuten kan dette virke diskriminerende overfor spesielle grupper.

Flertallet mener at skolehelsetjenesten må styrkes. Det er nødvendig med flere og mer omfattende helseundersøkelser i løpet av skolealderen. Målet er å styrke det forebyggende helsearbeidet.

Helseundersøkelsene må gjennomføres på en slik måte at hensynet til barnas beste og deres utsatte situasjon blir ivaretatt. Det er viktig at undersøkelser ikke oppleves stigmatiserende overfor noen befolkningsgrupper og medvirker til at flere unndrar seg undersøkelsen. Barnevern og helsetjenesten må samarbeide om opplegg som kan fange opp, motivere og treffe tiltak for å nå de som ikke møter til helsekontrollene.

Flertallet ber Regjeringen følge dette opp.

Komiteen mener at flere helseundersøkelser kan øke risikoen for å bli avslørt dersom en utsetter noen for kjønnsslemlestelse. Flere og grundigere undersøkelser kan derfor ha en forebyggende effekt. En forutsetning for at økte helseundersøkelser av skolebarn skal gi ønsket resultat, er at det er tilgjengelig kompetanse og satt av nok ressurser i barnevern og helsetjeneste til å gi nødvendig hjelp og oppfølging til familier og barn/

ungdom som gjennom undersøkelser avdekker behov for hjelp eller oppfølging.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener ungdomshelsestasjoner må bli en lovpålagt tjeneste som en naturlig del av helsestasjonsarbeidet. Slike helsestasjoner er et av de lavterskeltilbudene som fungerer meget bra for ungdom.

Disse medlemmer ber også Regjeringen vurdere å innføre en rubrikk på helsekortet til barnet hvor det spørres om kjønnslemlestelse og seksuelle overgrep. Dette vil gjøre at temaet tas opp og vil kunne virke forebyggende.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vi påpeke viktigheten av, under behandlingen av de fremlagte forslag, at hensynet og respekten for innvandrers grupperes respektive religiøse praksis og kultur ikke går på bekostning av enkeltmenneskets integritet. Obligatoriske helsekontroller for personer som tilhører minoriteter i samfunnet hvor det er avdekket kjønnslemlestelse, er således et konkret og effektivt tiltak for å forhindre at unge fra innvandrers grupper utsettes for diskriminerende overgrep fra sine foresatte som de i dag har liten mulighet til å motsette seg. En frivillig ordning vil ikke kunne ivareta rettssikkerheten og personvernet til de aktuelle unge kvinner som befinner seg i risikogruppene. I tillegg vil en obligatorisk undersøkelse lette arbeidet og ytterligere ansvarliggjøre instanser som skole, helsevesen, barnevern og politi.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige forslag for å innføre obligatorisk helsekontroll hvert år av piker og unge kvinner som befinner seg i risikogruppene for kjønnslemlestelse."

2.2.2 Varslingsplikt

Komiteen understreker viktigheten av at all uklarhet om dette overgrepets alvorlighet må fjernes. Komiteen vil hevde at det ikke kan være tvil om at det foreligger omsorgssvikt dersom en utsetter sitt barn for kjønnslemlestelse.

Komiteen viser til handlingsplanen mot kjønnslemlestelse der ett av hjelpetiltakene er en råd- og veiledningstjeneste for ulike profesjoner.

Komiteen mener at det er nødvendig med en klargjøring av helsepersonells, læreres, barnevernsarbeideres, sosialarbeideres og andres plikt og rett til å melde til politiet tilfeller av kjønnslemlestelse. Både helsepersonelloven, barneloven, opplæringsloven og barnehageloven har bestemmelser som regulerer taushetsplikt og avvergings- og varslingsplikt. I tillegg har straffeloven bestemmelser som kan komme til anvendelse i saker om kjønnslemlestelse. Komiteen ber Regjeringen vurdere behovet for eventuelle lov- og/

eller forskriftsendringer for å oppnå en slik klargjøring. Videre vil komiteen påpeke at en meldeplikt til påtalemyndigheten for ansatte i hjelpeapparatet må avveies opp mot kjønnslemlestedes behov for bistand og hjelp i situasjonen. Komiteen mener imidlertid at i tilfeller hvor man har en kvalifisert mistanke om at kjønnslemlestelse vil bli begått, må nødvendige tiltak settes i verk for å forebygge og forhindre at overgrep skjer.

Komiteen mener det er nødvendig å få avklart forholdet mellom taushetsplikten og aktivitets- og varslingsplikten i slike saker og i relevant lovverk, slik at barnas beste og intensjonen i lov om kjønnslemlestelse blir ivarettatt.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet ber Regjeringen vurdere om det kan forskriftsfestes en plikt overfor profesjoner til å følge opp dersom de får kjennskap til at det er fare for kjønnslemlestelse eller at det har blitt foretatt et slikt inngrep.

2.2.3 Økt strafferamme for vold og trusler mot egne familiemedlemmer

Med hensyn til straffereaksjoner overfor personer som er ansvarlige for at kjønnslemlestelse finner sted eller som fremsetter trusler om kjønnslemlestelse, vil komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, avvente oppfølgingen av Straffelovkommisjonens arbeid og det arbeidet Regjeringen nå foretar for å se på utvisningsregelverket i sammenheng med strafferammer for vold og trusler mot egne familiemedlemmer.

Flertallet registrerer at Regjeringen i sin tiltakspakke mot tvangsekteskap har foreslått økt strafferamme i saker som gjelder vold og trusler mot egne familiemedlemmer. Flertallet vil på generelt grunnlag påpeke at strafferammene for vold og trusler mot egne familiemedlemmer er vide, men at rammen ikke brukes. På denne måten signaliseres det at slik vold ikke er så alvorlig. Flertallet vil understreke viktigheten av at gitte strafferammer blir benyttet. Flertallet vil avvente de konkrete forslagene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet fremmer følgende forlag:

"Stortinget ber Regjeringen om at det ved hvert politidistrikt i Norge utpekes en person som har et spesielt ansvar for familievold og som har et direkte samarbeid med kriesesentrene i det samme distrikt."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ser det som avgjørende at samfunnets sanksjonsmidler gjennom rettsvesenet utnyttes til fulle ved at strafferammene for vold og trusler mot egne familiemedlemmer økes generelt. Dette er tiltak som kommer

etnisk norske så vel som de med innvandrerbakgrunn til gode.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om å øke strafferammen for vold og trusler mot egne familiedlemmer."

2.2.4 Mulighet for tilbakekallelse av tildelt norsk statsborgerskap

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, ber Regjeringen om å vurdere ordningen med dobbelt statsborgerskap og melde tilbake til Stortinget i egnet form.

Flertallet viser til merknadene i innstillingen til Dokument nr. 8:58 (2001-2002) og vil avvende Regjeringens forslag til ny statsborgerlov.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet vil be Regjeringen om å vurdere sanksjonsmuligheter i forbindelse med dobbelt statsborgerskap dersom de personer det gjelder begår straffbare handlinger etter at de har blitt norske statsborgere.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, mener det er viktig å understreke at det er uakseptabelt og brudd på menneskerettighetene dersom endring av norske regler i praksis ville gjøre personer statsløse.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ser ordningen med dobbelt statsborgerskap som uheldig, da den uthuler tilhørigheten til og integrering i det norske samfunn og rettsstat for nye statsborgeres vedkommende. Disse medlemmer går derfor inn for at muligheten til å inneha dobbelt statsborgerskap bør vurderes av Regjeringen i lys av dette og effektive tiltak treffes i samsvar med dette.

Disse medlemmer anser at norsk statsborgerskap innebærer plikter så vel som rettigheter. Det vil si plikter i forhold til norsk lov og rettsoppfatning og det norske samfunn generelt. Disse medlemmer går derfor inn for at i de tilfeller hvor nytt statsborgerskap er innvilget og personen begår alvorlige brudd på norsk lovgivning og utviser en generell atferd som strider mot norsk rettsoppfatning, bør statsborgerskapet kunne tilbakekalles. Disse medlemmer går derfor inn for at Regjeringen utreder og vurderer muligheten for anvendelse av dette effektive sanksjonsmiddel i forhold til personer som nekter å respektere norsk lov og innrette seg etter generelt aksepterte normer i det norske samfunn.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utrede muligheten for tilbakekallelse av tildelte norske statsborgerskap."

2.3 Tvangsekteskap

Komiteen er opptatt av at ingen skal tvinges til å gifte seg mot sin vilje og det er derfor nødvendig å vurdere ulike tiltak for å motvirke nettopp det, herunder alder og rett til familieforening for ektefeller.

Komiteen viser til at Regjeringen den 4. april 2002 la frem sin tiltaksplan for fornyet innsats mot tvangsekteskap. Planen inneholder 30 tiltak, og flere av tiltakene er av en slik karakter at også problemstillinger ut over tvangsgifte vil kunne fanges opp. Tiltaksplanen er vedlagt innstillingen. Komiteen vil fremheve det positive i utarbeidingen av en slik samlet plan.

Utfordringene knyttet til tradisjonen tvangsgifte er store og konsekvensene for dem som mot sin vilje presses og tvinges inn i ekteskap er enorme. Det er derfor viktig med en bred og helhetlig tilnærming til problemstillingen. Å bekjempe tvangsekteskap er et samfunnsmessig anliggende, og dermed også et samfunnsmessig ansvar. Men individet kan ikke fritas fra ansvar, og det er i siste instans den som forårsaker eller utøver tvangen som er ansvarlig. Komiteen finner derfor grunn til å minne om at å tvinge noen til å inngå ekteskap er forbudt ved lov i Norge og kan straffes med inntil tre års fengsel.

Nødvendigheten av å ha gode rutiner er påtrengende når krisen er akutt, men det mer langsiktige arbeidet er ikke mindre viktig. Komiteen er derfor glade for at tiltakene som Regjeringen foreslår både er akutttiltak og tiltak av mer langsiktig karakter.

Komiteen har merket seg at Regjeringen i sin tiltaksplan uttrykker at man vil iverksette krisehjelp til ungdom som utsettes for tvang i forbindelse med inngåelse av ekteskap. Dessuten vil Regjeringen foreta og vurdere en rekke regelverksendringer.

Komiteen stiller seg positive til Regjeringens signaler om regelendringer og oppfordrer til at arbeidet med disse tiltakene gis prioritet.

Komiteen har også merket seg at Regjeringen har foreslått tiltak i utdanningssektoren og at Regjeringen vil iverksette ulike kompetansehevingstiltak. Kunnskap om kulturer, tradisjoner og religioner er en forutsetning for å gi god hjelp og veiledning til personer i krise og for godt å kunne forebygge og forhindre at overgrep som tvangsekteskap skjer. Komiteen anser derfor Regjeringens satsning på kompetanseheving som svært viktig, og ber Regjeringen særlig vurdere hvorvidt kulturell forståelse om norske forhold bør inngå i kompetansehevingen av religiøse ledere.

Komiteen har dessuten merket seg at Regjeringen vil iverksette en rekke informasjons- og holdningsskapende tiltak.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og

Senterpartiet, mener at arbeid mot tvangsekteskap også må skje i land utenfor Norge. Flertallet konstaterer at Regjeringen vil engasjere seg i internasjonalt arbeid mot tvangsekteskap.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å sørge for at skoleverket tar et ekstra ansvar for å informere elevene om at tvangsekteskap er forbudt."

"Stortinget ber Regjeringen om å sørge for at det gis klare instruksjoner til barnevernet og sosialkontorene om å bistå jenter og gutter som føler seg truet til å bli giftet bort."

"Stortinget ber Regjeringen om at utenriksstasjonene må få klare instruksjoner om å være restriktive med å innvilge oppholdstillatelse dersom det er tvil om at ekteskapet inngås frivillig."

"Stortinget ber Regjeringen om å sørge for at myndighetene må drøfte tvangsekteskap og ordningen med arrangerte ekteskap med innvandrergupper og organisasjoner og gjøre det klart at kvinneundertrykking i kulturens og religionens navn ikke aksepteres i Norge."

2.3.1 Ekteskap mellom fetter og kusine

Komiteen vil vise til at mange unge opplever press fra familie og foreldre om å gifte seg med et søskenbarn. Dette kan ikke regnes som fritt valg av ektefelle, men som tvang. Om lag halvparten av alle pakistanske ekteskap i Norge er inngått mellom søskenbarn. Dette er vanlig også i andre miljøer og deler av verden, og ser ut til å øke i hyppighet i immigrantbefolkningen. Mange av ekteskapene er åpenbare arrangerte ekteskap hvor unge brukes som "visum" til Norge. Presset og forpliktelsene til slike arrangementer er sterkest fra nær familie. Det er en glidende overgang mellom arrangerte ekteskap og tvangsekteskap. I menneskerettighetene står det at:

"Ekteskap må bare inngås etter fritt og fullt samtykke av de vordende ektefeller."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, vil ikke gå inn for et forbud mot ekteskap mellom fetter og kusine. Flertallet er sterkt imot tvangsekteskap og viser til at det er forbudt ved norsk lov. Flertallet mener at dersom vi skal forhindre at ekteskap mellom slektninger brukes som tvang overfor den ene parten for at ektefellen skal få oppholdstillatelse her i landet, vil det ikke være nok å forby ekteskap mellom søskenbarn, fordi dette vil være vanskelig å kontrollere og det vil ramme dem som ønsker å gifte seg av fri vilje. Flertallet vil der-

for gå inn for andre tiltak som forhindrer at noen blir brukt som en handelsvare for å få andre familiemedlemmer hit til landet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet anser det som svært uheldig at fetter og kusiner tillates å inngå ekteskap, da dette anvendes i stor utstrekning i visse innvandrergupper for å kontrollere unges valg av ektefelle. I tillegg kommer det helsemessig perspektiv, hvor inngifte gjennom generasjoner har ført til alvorlige misdannelser på avkom med de belastninger det medfører.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om et generelt forbud mot ekteskap mellom fetter og kusine."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at forbud mot ekteskap mellom søskenbarn vil lette press og tvang på den enkelte og gjøre det enklere for foreldre som opplever press fra egen familie å bryte tradisjonen, fordi et forbud vil gi dem avlastning for ansvaret ved bruddet. Et forbud mot ekteskap mellom søskenbarn vil være av de mest effektive tiltak mot tvangsekteskap. Samtidig kan et slikt forbud i enkelte tilfeller hindre fritt valg av ektefelle.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti mener at en eventuell lovendring må utredes, og eventuelt forbud må gjelde alle.

Disse medlemmer vil ikke konkludere på dette temaet nå, men ønsker å få det utredet og vurdert.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utrede og vurdere å innføre forbud mot ekteskap mellom søskenbarn."

2.3.2 Forsørgelsesevne og egen bolig som vilkår for familiegjennforening

Komiteen viser til at utlendingslovens hovedregel er at underhold må være sikret for dem som søker om familiegjennforening til Norge. Videre viser komiteen til at loven har regler om unntak fra underholdskravet. Kommunal- og regionalministeren skriver i sitt brev til komiteen at praktiseringen av regelverket, og adgangen til å dispensere fra kravet i visse tilfeller synes å være romsligere enn tilsiktet på dette punkt.

Komiteen vil påpeke at retten og muligheten til økonomisk selvstendighet er og har vært det viktigste virkemiddelet for å oppnå likestilling. Økonomisk selvstendighet er nøkkelen til å kunne ta egne frie valg og å kunne motstå tvang og vold. Kravet om forsørgelsevne er et viktig virkemiddel for å sikre alle mulighet til å bli økonomisk selvstendige. Erfaringene etter at kravet om forsørgelsevne ved familiegjennforening ble lempet, var at mange innvandrere jenter og kvinner ikke fikk lov til å fortsette med påbegynt utdannelsen eller fortsette i den jobben de hadde. De

kunne gifte seg og få familiegjengenforening uten noen forventning om egen inntekt og økonomisk selvstendighet. Resultatet var at mange ble forhindret i å få nødvendig kompetanse til å kunne forsørge seg selv og delta i det norske samfunnet.

Komiteen vil påpeke at dette korresponderer med informasjon fremkommet i komiteens åpne høring, hvor flere ga uttrykk for at kravet om underhold må strammes inn. Komiteen har merket seg at Regjeringen i august 2002 vil foreslå endringer i utlendingslovens bestemmelser om krav til underhold ved søknad om familiegjengenforening på grunnlag av ekteskap. Regjeringen vil særlig vurdere om det er grunn til å stille strengere krav til underhold enn dagens regelverk åpner for når ektefellene er under 23 år.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, viser til innledningsvise merknader om prinsippet om ikke-diskriminering, og understreker at innstrammingen må gjelde alle.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti ber Regjeringen vurdere om unntaksbestemmelsen fra dagens underholdsplikt kan fjernes og om kravet til underhold kan heves.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet mener at det er mulig å stille strengere vilkår ved blant annet å ta bort unntaksbestemmelsen eller heve underholdskravet og stille krav om egen bolig for ektefellene.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om at underholdskravet og kravet til egen bolig strammes inn."

Komiteen viser til at utlendingslovgivningen er under revisjon.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om å innføre forsørgelsesevne og disponering av egen egnet bolig for den herboende ektefellen som betingelse for familiegjengenforening i Norge med utenlandsboende ektefelle."

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, viser til at Regjeringen har varslet at den vil foreslå endringer i utlendingsforskriftens bestemmelser om krav til underhold ved søknad om familiegjengenforening ved ekteskap og at dette forslaget kommer i august. Flertallet støtter at det foretas innstramminger i forskriften.

Flertallet vil gå imot at det stilles krav til separat bolig. Det må vurderes om det skal gjøres enkelte unntak, for eksempel for studenter som er godt i gang med studiene. Endringen bør komme så raskt som praktisk mulig.

2.3.3 Gjengenforening for den inngiftede utlendings familie

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet mener det er behov for en gjennomgang og innstramming av familiebegrepet når det gjelder utenlandske statsborgeres rett til gjengenforening med sin slektning som har bosatt seg i Norge som følge av giftermål. Disse medlemmer er av den oppfatning at når en person bosetter seg i Norge som følge av giftermål, bør det være klare begrensninger i forhold til hvem den inngiftede kan få gjengenforening med.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet mener likevel ikke at dette skal hindre gjengenforening med mindreårige barn. Disse medlemmer vil peke på at en slik avgrensning ikke må være i strid med våre folkerettslige forpliktelser.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet støtter ikke forslag nå om innstramminger i hvem som kan få familiegjengenforening.

2.3.4 Familiegjengenforening for ektepar

Komiteen peker på at kommunal- og regionalministeren i sitt brev til komiteen understreker at ekteskapsinngåelse i høyere alder kan bidra til å forhindre arrangerte ekteskap hvor hovedmotivet er å sikre opphold i Norge gjennom rett til familiegjengenforening.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil påpeke at det utvilsomt er lettere å hevde egne meninger og interesser i forhold til ekteskap for en person på 24 år enn for en på 18 år. Å sette en aldersgrense for familiegjengenforening vil kunne lette giftepress i tidlig alder, og være en lettelse både for ungdom og familie, som opplever press fra slekt. Imidlertid er det mange uklarheter ved virkningen av et slikt forslag.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener at i tillegg til gjennomgangen av praktiseringen av kravet til underhold må det vurderes en noe høyere aldersgrense for familiegjengenforening ved ekteskap enn dagens grense på 18 år.

Disse medlemmer ber derfor Regjeringen utrede problemstillingen og melde tilbake til Stortinget i løpet av kort tid. En eventuell lovendring må gjelde alle.

Disse medlemmer mener derfor det må settes ned en arbeidsgruppe for å utrede spørsmålet om innføring av aldersgrense for familiegjenforening.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen sette ned en arbeidsgruppe for å utrede spørsmålet om innføring av aldersgrense for familiegjenforening."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, vil minne om at myndighetsalderen i Norge er 18 år. Fra 18 års alder kan man fritt gifte seg med hvem man vil. Retten til familieliv er bl.a. nedfelt i Den europeiske menneskerettighetskonvensjon artikkel 8, og innebærer at ektefeller har en rett til å få leve sammen. Flertallet mener derfor at en heving av aldersgrensen for gjenforening av ektefelle ut over 18 år ikke bør gjennomføres. Videre vil flertallet påpeke at en heving av aldersgrensen for familiegjenforening i all hovedsak vil ramme minoritetsbefolkningen. Som en følge av dette mener flertallet at en slik heving i praksis vil komme i strid med ikke-diskrimineringsprinsippet. Flertallet anser at konsekvensen av en heving av aldersgrensen som nevnt vil kunne medføre at ektefeller i ekteskapets første år gjenforenes i land utenfor Norge og siden bosetter seg her i landet. En slik utvikling vil gjøre familiens muligheter for integrering i Norge vanskeligere, og flertallet vil advare mot dette.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, mener det må strammes inn på dispensasjonsadgangen for å få familiegjenforening i forbindelse med giftermål når en ektefelle er under 18 år, og mener det bare må skje i helt spesielle tilfeller.

Dette flertallet vil gå imot forslaget om å heve alderen for familiegjenforening for ektefeller til 24 år nå.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om at det ikke gis familiegjenforening i Norge for ektepar med mindre begge ektefeller har fylt 24 år."

Når det gjelder forslaget om at det ikke skal gis familiegjenforening for utenlandske ektefeller når det dreier seg om tvangsekteskap, vil komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, vise til at tvangsekteskap er ulovlig etter dagens lovverk og har en strafferamme på 3 år. Regjeringen har i sin handlingsplan varslet økt strafferamme på inntil 6 år og

åpnet for bruk av offentlig påtale i slike saker. Flertallet vil avvente de konkrete forslagene.

Flertallet vil påpeke at tvangsekteskap er forbudt i Norge og ikke gir rett til familiegjenforening. Det er derfor ikke behov for å forby noe som allerede er forbudt og grunnlaget for forslaget i dokumentet er ikke til stede.

Komiteen vil påpeke at for å hindre tvangsekteskap og bigami er det viktig at kontrollen med ekteskapsvilkårene foretas på en betryggende måte. Komiteen har merket seg at Regjeringen vil arbeide med sikte på å overføre prøvingen av ekteskapsvilkårene til en offentlig instans. Videre har komiteen merket seg at Regjeringen vil vurdere nærmere folkeregisterets praksis ved registrering av ekteskap inngått i utlandet. Komiteen har også merket seg at Regjeringen vil arbeide for en mer systematisk bruk av intervjuer ved søknader om familiegjenforening på grunnlag av ekteskap. Man vil gjennomgå rutinene både i Norge og ved utenriksstasjonene. Komiteen vil bemerke at i den grad utenriksstasjonene skal få et økt ansvar med å kontrollere ekteskapsvilkårene, må det sikres at de har tilstrekkelige ressurser til å ivareta dette arbeidet.

Som en del av arbeidet med å etablere en ordning med obligatorisk intervju ber komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, Regjeringen vurdere hvilke konsekvenser brudd på bestemmelsen skal medføre. Ordningen kan tre i kraft når systemet med obligatoriske intervju er innført og norsk utenrikstjeneste gjort operativ i forhold til en slik oppgave.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om at det ikke gis familiegjenforening for utenlandske ektefeller når det dreier seg om tvangsekteskap."

2.3.5 Egen instans som skal godkjenne inngåelse av ekteskap - vigselsrett

Komiteen mener det er riktig å ha en egen instans som skal godkjenne om de formelle vilkårene for inngåelse av ekteskap i Norge foreligger. Slik kan myndighetene etter komiteens vurdering føre kontroll med hvorvidt ekteskap er inngått frivillig eller under tvang. Det bør ikke lenger være slik at det er opp til ethvert trossamfunn selv å kontrollere at alle vilser er inngått i tråd med norsk ekteskapslovgivning. Komiteen mener at det i den forbindelse må legges opp til et obligatorisk intervju med begge parter, hver for seg, før ekteskapet inngås.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet viser til at dette betyr at dersom det inngås ekteskap uten at det er søkt om

familiegjenforening for utenlandsboende ektefelle og foretatt intervju, bør det ikke gis familiegjenforening.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å innføre en ordning med at begge ektefellene skal gjennom et obligatorisk intervju før den utenlandsboende ektefelle gis oppholdstillatelse."

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, viser til Regjeringens opplegg i tiltaksplanen mot tvangsekteskap.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til at for å hindre tvangsekteskap og flergifte er det viktig at kontrollen rundt gyldigheten av ekteskapsinngåelse er god. Disse medlemmer mener det er nødvendig å sikre dette ved at vigsel kun utføres av notarius publicus (dommer i tingsretten) med utgangspunkt i dagens borgerlige vigsel. Dette medfører at trossamfunn ikke lenger har vigselfrett og at de som ønsker religiøse seremonier knyttet til ekteskapsinngåelse, arrangerer dette i tillegg. Særlig må straffeansvar for notarius publicus og vitner vurderes i forhold til om ekteskaper er inngått frivillig og om partene ikke allerede er gift.

For å sikre bedre at personer ikke utsettes for tvang ved at vielsen foregår i et land der tvangsekteskap er akseptert og der mulighetene for å få hjelp dersom en blir truet til ekteskap er små, mener komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti at vielser i utlandet som skal gi grunnlag for familiegjenforening i Norge bør inngås på en norsk ambassade eller konsulat.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti ber Regjeringen utrede en slik ordning og fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge til grunn at vigsel kun skal utføres av notarius publicus (dommer i tingsretten) med utgangspunkt i dagens borgerlige vigsel."

2.3.6 Sosialt sikkerhetsnett, barnevernstiltak og krisetiltak for ungdom

Komiteen understreker at Kommunal- og regionaldepartementet må følge opp handlingsplanen med å tilby bolig til ungdom som trues av tvangsekteskap og utrede hvordan sosiale og psykiske behov skal sikres. Staten må ta ansvar for at ungdom i slike akutsituasjoner kan komme seg i trygghet og sikres en ny start.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk

Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, vil påpeke at i dag har barnevernet myndighet til å følge opp unge mennesker til de er 23 år, når vedtak er fattet før fylte 18 år. Mange ungdommer opplever ekteskapspress først når de har nådd myndighetsalder. Barnevernets tiltak kan da ikke brukes for å hjelpe ungdommen. For de fleste vil et brudd med familien være totalt og med påfølgende tap av nettverk og rammer rundt livet og ofte med sterke trusler hengende over seg. Disse medlemmer vil understreke viktigheten av at ungdom i en så kritisk fase ikke blir overlatt til seg selv eller til kollektiver bare med ungdom i samme situasjon. De trenger voksne som bryr seg og er til stede for dem. Disse medlemmer vil understreke at det er et sterkt behov for fosterhjem for ungdom som bryter ut av familien. I tillegg trengs boliger med god sikkerhet. Det er en absolutt nødvendighet for å sikre liv og helse.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, viser til Regjeringens handlingsplan mot tvangsekteskap og ber Regjeringen vurdere lovendring som sikrer tiltak etter behov for ungdom opp mot 23 år.

Flertallet vil vise til at staten gir økonomisk støtte til organisasjoner som gir krisehjelp til ungdom som risikerer omskjæring og tvangsekteskap. Staten gir også økonomisk støtte ORKIS, som bl.a. driver en krisetelefon for ungdommer som står overfor slike problemer.

Flertallet vil for øvrig vise til Regjeringens handlingsplan hvor det varsles satsing på tiltak for ungdom i krise og kompetanseheving for relevante fagfolk.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, viser til at det er nødvendig å gi barnevernet mulighet til å gjøre vedtak og sette i verk tiltak for ungdom som selv ønsker det etter fylte 18 år og frem til maksimalalderen på 23 år.

Flertallet fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen vurdere lovendringer som gir Barnevernet mulighet til å gjøre vedtak for ungdom som selv ønsker det etter fylte 18 år og frem til maksimalalderen på 23 år."

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at i dag er det ingen krisesentre for gutter og krisesentrene er ikke et egnet sted for unge jenter. Det finnes ikke et fast telefonnummer hvor personer som har opplevd omskjæring, tvangsekteskap, trusler og vold kan kontakte. En krisetelefon kan gjøre det enklere for personer som er blitt utsatt for slike overgrep til å ta umid-

delbar kontakt for å få vite om rettigheter, løsninger, muligheter m.m.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen så raskt som mulig legge fram helhetlige finansiering av nødvendige krisetiltak herunder:

- fosterhjem og kriseboliger med sikkerhet
- nødvendige personellressurser i ulike etater og opplæring av disse.
- vurdere om det er hensiktsmessig med egen krise-telefon.
- støtte til organisasjoner."

Disse medlemmer vil påpeke at barnevernet i dag ikke har noen mulighet til å gripe inn i forhold til utsatte barn og ungdom som befinner seg i utlandet. Barn kan i praksis forsvinne uten at noen foretar seg noe. I begrenset grad vil norske utenriksstasjoner kunne yte noe bistand til personer som tar kontakt, men i praksis mangler norske barn i utlandet den rettsbeskyttelse norsk barnevernlov gir dem. Trygdestaten har en internasjonal avdeling. Det er et like stort behov for at barnevernet har det. I tillegg må det foretas en grundig gjennomgang av om norske utenriksstasjoner skal gis nye fullmakter, virkemidler og hva slags ressurser og kompetanse som trengs for at de skal kunne gi nødvendig bistand og hjelp til norske barn og ungdom som er i krisesituasjoner på grunn av konflikter med familien.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen opprette en internasjonal avdeling i barnevernet."

Komiteen er kjent med at barnevernloven gjelder for barn som oppholder seg i Norge. Barnevernet har således ikke hjemmel for å iverksette tiltak overfor barn som oppholder seg i utlandet. Komiteen er kjent med at flere barn med minoritetsbakgrunn mot sin vilje forlates i foreldrenes hjemland. Enkelte av disse klarer å kontakte norsk utenriksstasjon eller hjelpere som befinner seg i Norge og ber om bistand for å komme tilbake. Komiteen mener at det er viktig at det finnes et vel fungerende apparat til å bistå både praktisk og økonomisk i slike tilfeller. Komiteen mener videre at både utenriksstasjonene og hjelpeapparatet i Norge må være i stand til å håndtere saker av denne type. Komiteen ber Regjeringen vurdere hvordan dette kan sikres slik at barn som mot sin vilje forlates i utlandet kan hjelpes og iverksette tiltak i tråd med dette.

2.4 Integrering

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og

Senterpartiet, mener at det er viktig å få til en vellykket integreringspolitikk. Flertallet er derimot ikke sikker på at det vesentligste nå er å be om en ny integreringsmelding.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener det må settes inn flere kvalitetstiltak for å sikre at alle får reell mulighet til å fungere som likestilte innbyggere i samfunnet. Et samfunn med åpenhet mellom miljøene, der representantene for ulike grupperinger deltar på likefot med respekt for hverandre og i felles forståelse om at visse rettigheter er ukrenkelige, er den beste resepten mot mistenkeliggjøring, polarisering og isolasjon. Ikke minst gjelder dette institusjoner som angår barns oppvekst. En politikk med sikte på å inkludere etniske minoriteter i arbeids- og samfunnsliv vil på sikt åpne flere arenaer for tverrkulturell kommunikasjon og deltagelse.

Komiteen ber Regjeringen komme tilbake med en egen sak, hvor det for fremtiden stilles krav til kunnskap i norsk og samfunnsfag før utenlandske statsborgere innvilges permanent bosettingstillatelse i Norge.

Komiteen viser til at språk og kunnskap om arbeids- og samfunnsliv er en nøkkel til likestilling og inkludering. Komiteen vil derfor gå inn for at det innføres obligatorisk introduksjonsprogram for flyktninger, for de som får opphold på humanitært grunnlag, og for alle som får opphold for familiegjennforening med disse. Kommunal- og regionalministeren oppnevnte i 1999 et offentlig utvalg som skulle utrede og lage forslag til lovgivning om stønad for nyankomne innvandrere (Introduksjonsutvalget). 26. juni 2001 la utvalget frem sin rapport NOU 2001:20 "Lov om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere". Utvalget foreslår her et introduksjonsprogram som skal ha som mål å gi grunnleggende ferdigheter i norsk, grunnleggende ferdigheter i norsk samfunnsliv, samt forberede for deltagelse i yrkeslivet. Utvalget foreslår at introduksjonsprogrammet skal gjelde for flyktninger (dvs. overføringsflyktninger og personer som har fått innvilget oppholdstillatelse på asyl- eller humanitært grunnlag) og familiegjennforente med flyktninger. Introduksjonsprogrammet må derfor være obligatorisk både for kommunene å gi og for de som blir bosatt på mottak, slik at alle får sin rett. Dersom noen av ulike årsaker ikke deltar i programmet vil introduksjonsstønden falle bort. Obligatoriske introduksjonsprogrammet må gjennomføres eller tilsvarende kunnskaper dokumenteres, før permanent bosettingstillatelse blir gitt.

Komiteen ber Regjeringen vurdere om tilbudet også bør gjelde ved familiegjennforening ved ekteskap, fordi erfaring viser at noen kvinner med minoritetsbakgrunn nektes å lære seg norsk eller ikke ønsker å lære seg norsk fordi deres nettverk består uansett ikke av etniske nordmenn. En stor andel minoritetskvinner er økonomisk avhengige av sine ektemenn og familie og

har sterke begrensninger i sine muligheter til å ta frie valg.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen snarest mulig innføre et obligatorisk introduksjonsprogram både for flyktninger, de som får opphold på humanitært grunnlag, og alle som får opphold for familiegjenforening med disse, snarest mulig. Introduksjonsprogrammet gjøres obligatorisk, slik at det er et likt tilbud til alle uavhengig av hvilken kommune de kommer til. Regjeringen bes fremme nødvendige lovforslag slik at introduksjonsprogrammet kan kombineres med en introduksjonsstønad basert på den nyankomnes pliktige deltakelse i programmet."

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet mener at det ikke skal utbetales barnetrygd eller kontantstøtte for barn som henholdsvis flyttes ut av EØS-området, for eksempel for å gå på skole i foreldrenes hjemland, eller flytter til utlandet mens barnet er berettiget til kontantstøtte. Disse medlemmer forutsetter at barnetrygdloven og lov om kontantstøtte håndheves strengt på dette punkt. Det må være skolens eller andre myndighetspersoners ansvar å melde fra om barn som flytter til utlandet i en kortere eller lengre periode.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å sørge for at utbetaling av barnetrygd og kontantstøtte må håndheves strengere dersom barna for eksempel tas ut av skolen i Norge og flyttes til land utenfor EØS-området over lengre tid."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet er opptatt av å sikre alle barn den retten de har til undervisning. Barn og unge som blir tatt ut av skolen i lengre og flere perioder, vil ikke få den nødvendige undervisningen de har krav på og kan bli hengende etter i kunnskapsutviklingen og gjøre videre skolegang og integrering vanskeligere.

Reglene i opplæringsloven er klare i forhold til når og på hvilken måte en lovlig kan ta ut barnet fra skolen. I dag har skolene ingen klare rutiner å forholde seg til og det er uklart hvem som har ansvar for å følge opp eventuelle meldinger om barn som forsvinner. Det finnes få sanksjonsmuligheter overfor foreldre som tar barn ulovlig ut av skolen. Disse medlemmer ber Regjeringen innføre økonomiske sanksjoner i saker der foreldre ulovlig holder barn vekk fra opplæring ved for eksempel tilbaketrekking av barnetrygden.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen innføre økonomiske sanksjoner i saker der foreldre ulovlig holder barn vekk fra opplæring ved for eksempel tilbaketrekking av barnetrygden."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet anser at all utbetaling av kontantstøtte og barnetrygd bør opphøre hvis barna flyttes ut av Norge og EØS-området for lengre tid.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om at det ikke skal utbetales barnetrygd eller kontantstøtte for barn som flyttes ut av Norge og EØS-området."

Disse medlemmer mener at innvandrings- og integreringspolitikken bør vurderes helhetlig ettersom den griper direkte og indirekte inn i samfunnet på generelt plan og hvis konsekvenser vil medføre dyptgripende endringer for Norge i uoverskuelig fremtid. Derfor bør det legges frem en stortingsmelding fra Regjeringen som tar opp i seg sentrale punkter vedrørende innvandrings- og integreringspolitikken, for at Stortinget skal kunne vurdere politisk konsekvenser av og målsetninger med denne politikken.

Disse medlemmer vil også peke på enkelte forhold som kan virke som sperrer for integrasjon:

- Uvilje mot å lære norsk
- Uvilje mot å tilegne seg kunnskaper om norske samfunnsforhold
- Uvilje mot norsk kultur og norske verdier
- Uvilje mot likestilling mellom kjønnene
- Religiøse anfektelser av en art som vanskeliggjør arbeid
- Kulturell etnosentrisitet (egen kultur er overlegen)
- Uvilje mot kontakt med nordmenn (holder seg til sine egne)

Disse medlemmer peker på at det er svært vanskelig å endre menneskers holdninger, og hvis man ikke får incitament til å endre holdninger er det stor mulighet for at det ikke skjer. Dessverre synes det som om dette har vært situasjonen i Norge. I streben etter å opprettholde myten om det farverige fellesskap har forsøkene på å integrere innvandrerne vært lunkne og lite effektive.

Disse medlemmer mener manglende integrasjon skyldes dels et system hvor man deler ut penger uten å stille noen krav, og dels at man står overfor individer og grupper av innvandrere som upåvirket kan kultivere sin egen motvilje mot deltagelse i det norske samfunnsliv.

Det er bevilget og brukt hundrevis av millioner kroner på integrasjonstiltak i Norge, men likevel synes det som om man i realiteten har man latt det flyte. Pengene har vært brukt uten at det har vært noen krav verken til

den enkelte innvandrere eller til resultater av virksomheten.

Disse medlemmer mener nøkkelen til bedre integrasjon kan formuleres i ett enkelt ord: Krav.

Vi må i vesentlig større grad stille krav til innvandrerne. Krav om å lære norsk, krav til kunnskap om norske samfunnsforhold, krav til tilpasning til arbeidslivet og krav om respekt for norske verdier, som for eksempel likestilling mellom kjønnene og unge menneskers rett til å velge egen ektefelle. Hvis innvandrere ikke ønsker å føye seg etter dette, mener disse medlemmer at de bør stille seg spørsmål om de har kommet til riktig land.

Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet i mange år konkret har foreslått følgende tiltak for å bedre integrasjonen av ikke vestlige innvandrere:

- Bedre og mer omfattende norskopplæring
- Større vekt på opplæring om norske samfunnsforhold
- Inspirere til skolegang og videre utdanning
- Knytte økonomisk bistand til deltagelse på opplæringstiltak
- Bistå innvandrere med å finne arbeid (gjørne utenfor Oslo)

Disse medlemmer vi derfor påpeke viktigheten av, under behandlingen av de fremlagte forslag, at hensynet og respekten for innvandreregruppers respektive religiøse praksis og kultur ikke går på bekostning av enkeltmenneskets integritet. Obligatoriske helsekontroller for personer som tilhører minoriteter i samfunnet hvor det er avdekket kjønnslemlestelse, er således et konkret og effektivt tiltak for å forhindre at unge fra innvandreregrupper utsettes for diskriminerende overgrep fra sine foresatte som de i dag har liten mulighet til å motsette seg. En frivillig ordning vil ikke kunne ivareta rettssikkerheten og personvernet til de aktuelle unge kvinner som befinner seg i risikogruppene. I tillegg vil en obligatorisk undersøkelse lette arbeidet og ytterligere ansvarliggjøre instanser som skole, helsevesen, barnevern og politi.

Disse medlemmer ser det som avgjørende at samfunnets sanksjonsmidler gjennom rettsvesenet utnyttes til fulle ved at strafferammene for vold og trusler mot egne familiemedlemmer økes generelt. Dette er tiltak som kommer etnisk norske så vel som de med innvandrerbakgrunn til gode.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge frem et helhetlig forslag i form av en stortingsmelding til en ny integreringspolitikk basert på det grunnlag at innvandrere må tilpasse seg og følge norske lover, forskrifter, regler, tradisjoner og samfunnsnormer."

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti vil vise til at respekt for menneskerettighetene og gjeldende lover er en selvfølge for de som

oppholder seg i landet. Tradisjoner og samfunnsnormer ellers er svært mangfoldige og ulike også for nordmenn. I et moderne flerkulturelt samfunn er personlig frihet og mangfold en stor styrke. Alle har ytringsfrihet og rett til å velge levemåte, holdninger og normer som en selv måtte ønske, så lenge de ikke bryter norsk lov. Alle har også rett til gjennom lovlige midler å forsøke å påvirke samfunnsforhold og verdier i samfunnet. Dette er rettsstatens og demokratiets grunnprinsipper.

Det er nettopp krav fra maktstrukturer om ensretting og troskap til tradisjoner som gjør at uakseptabel praksis, slik som tvangsekteskap og omskjæring, fortsetter og at forandring og forbedring stoppes. Det er uakseptabelt, meningsløst og farlig å kreve troskap til tradisjoner og normer. Med slike prinsipper gjeldende ville aldri kvinner fått stemmerett, barn født utenfor ekteskap ha arverett og homofili ville fremdeles vært straffbart.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ser et stort behov for en bedre integreringspolitikk, men kan ikke se at det beste forslaget er en ny melding. Det er en rekke tiltak som må settes i verk raskt. Dette er:

- introduksjonsprogrammer
- helhetlig lov mot diskriminering og antidiskrimineringsbestemmelser i sektorlovverk, for eksempel bolig
- storsatsing på sosial boligpolitikk
- tiltak i skole og utdanning
- vurdere kvotering i arbeidslivet
- raskere saksbehandling i UDI

Disse medlemmer har registrert at et økende antall kvinner som har kommet til landet på familiegjenforening, søker hjelp på krisesenter. De holdes fast i ekteskap der de utsettes for vold, fordi loven i dag medfører at de kastes ut av landet dersom ekteskapet avbrytes før tre år er gått. UDI kan gi oppholdstillatelse dersom en ektefelle er blitt mishandlet, men det har vist seg vanskelig å få UDI til å praktisere denne forskriften bl.a. fordi man har en snever oppfatning av hva mishandling er.

Det er derfor behov både for å få UDIs praksis i tråd med intensjonen i regelverket og et behov for å se på effekten av 3 årsregelen. Disse medlemmer vil komme tilbake til dette.

Sakene det her refereres til, kan handle om nordmenn som henter ektefeller i utlandet og saker om familiegjenforening for bosatt person med annen opprinnelse. I noen ekstreme tilfeller henter samme mann ektefeller på løpende bånd for så å mishandle dem og sørge for at de blir kastet ut før tre år er gått og de kan få selvstendig opphold. Disse kvinnene kommer fra land med store økonomiske problemer og har ingenting å vende tilbake til. Det er behov for å gi disse kvinnene bedre beskyttelse og økonomisk trygghet. Ved å for eksempel pålegge forsørgerplikt også etter brudd ville det bli

svært dyrt å praktisere bruk og kast av mennesker. Det må legges til grunn at det offentlige har et garantiansvar og står for innfordring av midlene og at grunnlaget for å idømme slik forsørgerplikt må være vold og trusler.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utrede en ordning med forsørgerplikt for norske statsborgere som før utløpet av 3 år skiller seg fra ubemidlet ektefelle som har fått opphold på grunn av familieforening ved ekteskap."

Komiteen vil vise til forslag om en lovendring som gir UDI rett til å varsle kvinner, som søker familieforening med menn som er dømt for familievold, før det innvilges oppholdstillatelse. Sverige har i to år hatt regler som også omfatter rett for myndighetene til å avslå søknad om oppholdstillatelse av frykt for nye overgrep i ekteskapet. Komiteen støtter forslaget og ber Regjeringen legge fram nødvendige lovendringer så raskt som mulig.

3. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen innføre økonomiske sanksjoner i saker der foreldre ulovlig holder barn vekk fra opplæring ved for eksempel tilbaketrekking av barnetrygden.

Forslag fra Arbeiderpartiet:

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen om å sørge for at skoleverket tar et ekstra ansvar for å informere elevene om at tvangsekteskap er forbudt.

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen om å sørge for at det gis klare instruksjoner til barnevernet og sosialkontorene om å bistå jenter og gutter som føler seg truet til å bli giftet bort.

Forslag 4

Stortinget ber Regjeringen om at utenriksstasjonene må få klare instruksjoner om å være restriktive med å innvilge oppholdstillatelse dersom det er tvil om at ekteskapet inngås frivillig.

Forslag 5

Stortinget ber Regjeringen om å sørge for at myndighetene må drøfte tvangsekteskap og ordningen med arrangerte ekteskap med innvandregrupper og organisasjoner og gjøre det klart at kvinneundertrykking i kulturens og religionens navn ikke aksepteres i Norge.

Forslag 6

Stortinget ber Regjeringen om å innføre en ordning med at begge ektefellene skal gjennom et obligatorisk

intervju før den utenlandsboende ektefelle gis oppholdstillatelse.

Forslag 7

Stortinget ber Regjeringen om at underholdskravet og kravet til egen bolig strammes inn.

Forslag 8

Stortinget ber Regjeringen om å sørge for at utbetaling av barnetrygd og kontantstøtte må håndheves strengere dersom barna for eksempel tas ut av skolen i Norge og flyttes til land utenfor EØS-området over lengre tid.

Forslag 9

Stortinget ber Regjeringen om at det ved hvert politidistrikt i Norge utpekes en person som har et spesielt ansvar for familievold og som har et direkte samarbeid med krisesentrene i det samme distrikt.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet:

Forslag 10

Stortinget ber Regjeringen så raskt som mulig legge fram helhetlig finansiering av nødvendige krisetiltak, herunder:

- fosterhjem og kriseboliger med sikkerhet
- nødvendige personellressurser i ulike etater og opplæring av disse.
- vurdere om det er hensiktsmessig med egen krise-telefon.
- støtte til organisasjoner.

Forslag 11

Stortinget ber Regjeringen utrede en ordning med forsørgerplikt for norske statsborgere som før utløpet av 3 år skiller seg fra ubemidlet ektefelle som har fått opphold på grunn av familieforening ved ekteskap.

Forslag 12

Stortinget ber Regjeringen opprette en internasjonal avdeling i barnevernet.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 13

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om ansvarliggjøring av foreldre for gjennomført og avdekket kjønnslemlestelse.

Forslag 14

Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige forslag for å innføre obligatorisk helsekontroll hvert år av piker og unge kvinner som befinner seg i risikogruppene for kjønnslemlestelse.

Forslag 15

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om å øke strafferammen for vold og trusler mot egne familie-medlemmer.

Forslag 16

Stortinget ber Regjeringen utrede muligheten for tilbakekallelse av tildelte norske statsborgerskap.

Forslag 17

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om et generelt forbud mot ekteskap mellom fetter og kusine.

Forslag 18

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om å innføre forsørgelsesevne og disponering av egen egnet bolig for den herboende ektefellen som betingelse for familiegjennforening i Norge med utenlandsboende ektefelle.

Forslag 19

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om at det ikke gis familiegjennforening i Norge for ektepar med mindre begge ektefeller har fylt 24 år.

Forslag 20

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om at det ikke gis familiegjennforening for utenlandske ektefeller når det dreier seg om tvangsekteskap.

Forslag 21

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om at det ikke skal utbetales barnetrygd eller kontantstøtte for barn som flyttes ut av Norge og EØS-området.

Forslag 22

Stortinget ber Regjeringen legge frem et helhetlig forslag i form av en stortingsmelding til en ny integreringspolitikk basert på det grunnlag at innvandrere må tilpasse seg og følge norske lover, forskrifter, regler, tradisjoner og samfunnsnormer.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:*Forslag 23*

Stortinget ber Regjeringen utrede og vurdere å innføre forbud mot ekteskap mellom søskenbarn.

Forslag 24

Stortinget ber Regjeringen legge til grunn at vigsel kun skal utføres av notarius publicus (dommer i tingsretten) med utgangspunkt i dagens borgerlige vigsel.

Forslag 25

Stortinget ber Regjeringen sette ned en arbeidsgruppe for å utrede spørsmålet om innføring av aldersgrense for familiegjennforening.

4. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til dokumentet og det som står ovenfor og råder Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

I

Stortinget ber Regjeringen vurdere lovendringer som gir Barnevernet mulighet til å gjøre vedtak for ungdom som selv ønsker det etter fylte 18 år og frem til maksimalalderen på 23 år.

II

Stortinget ber Regjeringen snarest mulig innføre et obligatorisk introduksjonsprogram både for flyktninger, de som får opphold på humanitært grunnlag, og alle som får opphold for familiegjennforening med disse, snarest mulig. Introduksjonsprogrammet gjøres obligatorisk, slik at det er et likt tilbud til alle uavhengig av hvilken kommune de kommer til. Regjeringen ber fremme nødvendige lovforslag slik at introduksjonsprogrammet kan kombineres med en introduksjonsstønning basert på den nyankomnes pliktige deltakelse i programmet.

III

Dokument nr. 8:50 (2001-2002) - forslag fra stortingsrepresentantene Per Sandberg, Jan Arild Ellingsen og Karin S. Woldseth til tiltak mot bruk av trusler, vold og kjønnslemlestelser i utsatte familiemiljøer - vedlegges protokollen.

Oslo, i kommunalkomiteen, den 11. april 2002

Magnhild Meltveit Kleppa
leder

Signe Øye
ordfører

Hans Kristian Hogsnes
sekretær

Vedlegg 1**Brev fra Kommunal- og regionaldepartementet v/statsråden til kommunalkomiteen, datert 21. februar 2002****Dok. nr. 8:50 (2001-2002) - Forslag fra stortingsrepresentantene Per Sandberg, Jan Arild Ellingsen og Karin S. Woldseth til tiltak mot bruk av trusler, vold og kjønnslemlestelser i utsatte familiemiljøer**

Jeg viser til Kommunalkomiteens brev av 12. februar 2002 vedlagt Dok. nr. 8:50 hvor stortingsrepresentantene Per Sandberg, Jan Arild Ellingsen og Karin S. Woldseth i forslag I foreslår at Stortinget ber Regjeringen:

1. Fremme de nødvendige forslag for å innføre obligatorisk helsekontroll hvert år av piker og unge kvinner som befinner seg i risikogruppene for kjønnslemlestelse.
2. Fremme forslag om ansvarliggjøring av foreldre for gjennomført og avdekket kjønnslemlestelse.
3. Fremme forslag om å øke strafferammen for vold og trusler mot egne familiemedlemmer.
4. Utrede muligheten for tilbakekallelse av tildelte norske statsborgerskap.
5. Fremme forslag om å innføre forsørgelsesevne og disponering av egen egnet bolig for den herboende ektefellen som betingelse for familiegjennforening i Norge med utenlandsboende ektefelle.
6. Fremme forslag om at det ikke gis familiegjennforening i Norge for ektepar med mindre begge ektefeller har fylt 24 år.
7. Fremme forslag om et generelt forbud mot ekteskap mellom fetter og kusine, med mulighet for dispensasjon for dokumenterte kjærlighetsekteskap.
8. Fremme forslag om at det ikke gis familiegjennforening for utenlandske ektefeller når det dreier seg om tvangsekteskap.

La meg innledningsvis få kommentere at en rekke av disse punktene har Regjeringen til vurdering som ledd bl.a i oppfølging av handlingsplan mot ekteskap, vi vil i løpet av kort tid (sannsynligvis før påske) konkludere på hva vi vil følge videre opp. Komiteens ønske om en rask tilbakemelding innebærer at dette vil skje før vi er ferdig med denne vurderingen. Svarene blir derfor noe drøftingspreget. Hvis Stortinget ikke vil avgi innstilling raskt, vil vi om noe tid kunne gi en mer utdypet presentasjon og klarere konklusjoner.

Ad. punkt 1

Helsekontroll av barn og unge er allerede en lovbestemt oppgave som kommunen etter kommunehelsestjenesteloven er pliktige å tilby, jf, kommunehelsestjenesteloven § 1-3. Helsekontrollene er et frivillig tilbud på linje med så godt som alle andre helsetjenestetilbud til befolkningen.

Jeg er kjent med at Helsedepartementet av flere grunner er skeptisk til å innføre en obligatorisk kontroll.

Undersøkelse er i dag frivillig og det er nær sagt 100% oppslutning om helsestasjonstilbudene. For de få som uteblir legges det ofte ned et betydelig arbeid fra helsestasjonens side for å få foreldrene til å benytte seg av tilbudet. En søker så tidlig som mulig å etablere et tillitsforhold til foreldrene og gi dem forståelse av nytten av å delta i kontrollene.

En innføring av obligatorisk helsekontroll vil ikke nødvendigvis føre til at en får større oppslutning om kontrollene enn i dag. Det kan like gjerne virke motsatt ved at det blir vanskeligere å etablere et tillitsforhold til foreldrene. Enkelte kan, dels av ubegrunnet frykt, kulturell bakgrunn etc, komme til å reagere mot en obligatorisk kontroll med å holde barna borte fra helsestasjonen fra fødselen av.

Spørsmålet om effekten av et lovpåbud vil også ha sammenheng med hvilke reaksjoner det får å utebli fra kontrollen. Følger det ingen sanksjoner med plikten til å møte til kontroll, vil det som i dag være vanskelig for helsetjenesten å gjennomføre plikten. Følger det sanksjoner med, kan det forsterke tendensen til at noen vil velge å holde barna borte fra kontrollen, jf ovenfor.

I dag er det en omfattende helseundersøkelse ved 2 års alder. Ved 4 års alder er det synsundersøkelse og målrettet undersøkelse av andre forhold som det utfra journal og foreldreopplysninger er grunn til å følge opp nærmere. Helsestasjonene er også viktig for jenter som er kjønnslemlestet slik at de kan få nødvendig støtte og hjelp.

Statens helsetilsyn har utgitt Veileder for helsepersonell i Norge om kvinnelig omskjæring IK-2723. Veilederen skal være til hjelp for helsepersonell og skape større åpenhet omkring spørsmålet om kjønnslemlestelse av kvinner. Det fokuseres på betydningen av et nært samarbeid med innvandrermiljøer hvor kjønnslemlestelse er vanlig, for å bidra til en holdningsendring som tar avstand fra en slik praksis. Betydningen av dialog, samarbeid og tillit fremheves som svært viktig i arbeidet for å forebygge og følge opp kjønnslemlestelse. Veilederen skal supplere tidligere utgitt materiale om innvandrere og flyktninger hvor det finnes retningslinjer om helseundersøkelser til nyankomne flyktninger og asylsøkere.

Som en oppfølging av denne veilederen har Helsetilsynet utarbeidet rundskriv (IK-20/2001) til landets helsepersonell om rettslige problemstillinger i forhold til kvinnelig omskjæring. Rundskrivet presiserer de vurderingstemaene som gjelder helsepersonells taushetsplikt, opplysningsplikt og opplysningsrett. Til sammen bidrar dette veiledningsmaterialet til å styrke helsestasjonenes kompetanse om problematikken knyttet til

kjønnslemlestelse. Materialet er tilgjengelig på Internett.

Det vil være vanskelig å rette et slikt påbud om årlig obligatorisk kontroll av alle piker og unge kvinner mot en bestemt gruppe uten at dette virker diskriminerende mot den gruppen det gjelder. Et slikt påbud vil være i strid med prinsippet om ikke-diskriminering som kommer til uttrykk i en rekke menneskerettighetskonvensjoner.

Erfaringer fra andre land viser også at samarbeid er det virkemiddel som oftest fører frem og virker forebyggende.

På denne bakgrunn vil jeg ikke anbefale at det fremmes forslag om å innføre obligatorisk helsekontroll hvert år av piker og unge kvinner som befinner seg i risikogruppene for kjønnslemlestelse, men vil understreke at vi ser nærmere på om stikkprøve helsekontroller skal gjennomføres.

Ad. punkt 2

I 1995 ble lov om forbud mot kjønnslemlestelse vedtatt av Stortinget (lov 15. desember 1995 nr. 74). Loven setter forbud mot kjønnslemlestelse av jenter. Loven rammer den som forsettlig "skader" en kvinnes kjønnsorgan eller som "påfører det varige forandringer". Disse vilkårene vil være oppfylt ved de fleste former for kjønnslemlestelse og ved rekonstruksjon av slike inngrep etter fødsel.

Den som overtrer forbudet kan straffes med bøter eller fengsel inntil 3, 6 eller 8 år, alt etter hvor alvorlige følger inngrepet har.

Den som medvirker til at en kvinne kjønnslemlestes kan straffes på samme måte som den som utfører selve inngrepet. Dette har den konsekvens at foreldre vil kunne straffes om de fysisk eller psykisk medvirker til at jenta eller kvinnen blir kjønnslemlestet. Det skal ikke mye til for at det foreligger medvirkning i lovens forstand. Grensen vil være overskredet hvis foreldrene presser eller overtaler sin datter til å få inngrepet utført. Loven gjelder både i Norge og utlandet. Det betyr at den som har utført eller medvirket til inngrepet, og som er norsk statsborger eller hjemmehørende i Norge, ikke er fritatt for straff selv om selve inngrepet foretas utenfor landets grenser.

Helsedepartementet sendte 13. februar ut pressemelding om at departementet har laget informasjonsbrosjyre om lov om forbud mot kjønnslemlestelse. Både loven og informasjon om lovforbudet finnes nå på syv språk i tillegg til norsk. Brosjyren skal blant annet være til hjelp for helsepersonell i kontakten med foreldre. I tillegg til lovteksten inneholder brosjyren informasjon om formålet med loven, begrepet kjønnslemlesting, hvilke inngrep lovforbudet gjelder, hvem som rammes av lovens forbud og at loven gjelder både inngrep som skjer i Norge og i utlandet. Brosjyren er en oppfølging av Regjeringens handlingsplan mot kjønnslemlestelse.

Videre ansvarliggjøres foreldre etter dagens lovgivning i barnelova av 8. april 1981 nr. 7 § 30 om innholdet i foreldreansvaret. Bestemmelsen sier blant annet

at barnet ikke må bli utsatt for vold eller på annen måte bli behandlet slik at den psykiske eller fysiske helsen blir utsatt for skade eller fare.

Jeg kan på denne bakgrunn ikke se at det kan være behov for ytterligere ansvarliggjøring av foreldre i lovgivningen.

Ad. punkt 3

Dette spørsmålet hører inn under Justisdepartementet som anser at de ordinære strafferammene for vold er tilstrekkelig vide til at vold mot egne familiemedlemmer kan straffes strengt nok. For *legemsfornærmelser* er strafferammen bøter eller fengsel inntil 6 måneder, men inntil 3 år dersom legemsfornærmelsen har skadefølge. Ved betydelig skade eller død, heves strafferammen til 5 år. Mer relevant for de forholdene som er beskrevet i dokument nr. 8:50 (2001-2002), er antakelig strafferammene for *legemsbeskadigelser*. For *ordinær* legemsbeskadigelse er straffen fengsel inntil 3 år, men inntil 6 år ved blant annet sykdom eller arbeidsuførhet utover 2 uker, og inntil 8 år dersom følgen er død eller betydelig skade. Og *grov* legemsbeskadigelse straffes med fra 2 til 15 års fengsel, men inntil 21 år dersom det er handlet med overlegg og forbrytelsen har hatt døden til følge.

Felles for alle de straffeбудene som er gjennomgått, er at straffen forhøyes dersom handlingen er begått under spesielt oppregnede omstendigheter (blant annet på en særlig smertevoldende måte), eller under andre særdeles skjerpende omstendigheter. Ved avgjørelsen av om handlingen er begått under andre særdeles skjerpende omstendigheter, skal det blant annet legges særlig vekt på om den har karakter av mishandling.

Innenfor disse strafferammene fastsetter retten en passende straff i det enkelte tilfellet.

Straffen for *trusler* er bøter eller fengsel inntil 3 år. Under særdeles skjerpende omstendigheter - som er de samme som dem som gjelder for legemskrenkelser, jf. ovenfor - kan fengsel inntil 6 år idømmes.

Straffelovkommisjonen legger mars 2002 fram sin utredning om nye straffebestemmelser, herunder om trusler. Jeg anser det derfor hensiktsmessig å ta stilling til om strafferammene for trusler er vide nok i forbindelse med at Straffelovkommisjonens forslag skal følges opp. Vi gjennomgår for øyeblikket sammenhengen mellom disse strafferammene og utvisningsregelverket for å se om det er et område vi bør gjøre endringer på.

Ad. punkt 4

Jeg forstår det slik at forslagsstillerne ønsker at det utredes om personer som er innvilget norsk statsborgerskap ved søknad eller melding, skal kunne få tilbakekalt statsborgerskapet, dersom de begår straffbare handlinger etter at de har blitt norske statsborgere.

Det er i dag ikke hjemmel til å kunne tilbakekalle norsk statsborgerskap i disse tilfellene. I Den europeiske konvensjon om statsborgerskap av 1997 (Europarådet) er det regnet opp i hvilke tilfeller det i nasjonal lovgivning kan gis bestemmelser om tap av statsbor-

gerskap. Straffbare forhold begått etter at en person er innvilget statsborgerskap i landet, er ikke med i den oppregningen. Det ville således være brudd på denne konvensjonen å gi slike regler som foreslått. Norge har undertegnet konvensjonen og det arbeides nå med ratifikasjon av den.

Dersom man innførte en regel om tilbakekall på grunn av nye straffbare forhold, ville det innebære at man etablerte en ny type ikke fullverdige statsborgerskap, sammenlignet med statsborgerskapet til personer som er født norske. Jeg kan ikke se at det er grunn til å innføre slik regler.

Ad. punkt 5

Utlendingsloven har som hovedregel at underhold må være sikret for den som søker om familiegjenforening. Loven har også regler om unntak fra underholds kravet, og om adgang til å dispensere fra kravet i visse tilfelle.

Når en utenlandsk borger søker familiegjenforening med sin ektefelle i Norge, er det vanligvis en forutsetning at underhold er sikret. Det er imidlertid unntak fra underholds krav dersom den som bor i Norge har asyl her, er overføringsflyktning, eller har fått innvilget oppholdstillatelse på humanitært grunnlag etter søknad om asyl. Normalt dispenseres det fra underholdsplikten når herboende er norsk borger, eller når sterke menneskelige hensyn tilsier det.

Å være "sikret underhold" betyr at søkeren må kunne forsørge seg selv, eller bli forsørget av den som han eller hun søker gjenforening med. Tilstrekkelig underhold kan sikres gjennom arbeidsinntekt, pensjon eller på annen måte. Utlendingsdirektoratet legger til grunn at samlet inntekt for søker og herboende minst tilsvarende lønnsstrinn én i statens lønnsregulativ.

Det er mulig å endre reglene og stille strengere vilkår for familiegjenforening slik forslagsstillerne ønsker, bl.a. ved å ta bort unntaksbestemmelsene eller heve underholds kravet og eventuelt stille krav til disponering av egen bolig for ektefellene. Dette ville imidlertid gjøre det langt vanskeligere for mange utlendinger i Norge, særlig nyankomne som hadde et etablert familieliv før de kom til Norge, å oppfylle vilkårene. Hensikten med forslagene i Dok 8:50 er slik jeg oppfatter det først og fremst rettet mot å stille klarere forsørgelseskrav for de som har bodd i Norge lenge. Jeg tror det er riktig å gjennomgå disse reglene bl.a. fordi praksis synes å være "romsligere" enn regelverket faktisk er. Hvis vi skal gjøre store endringer, må det gjelde både nordmenn av "norsk etnisk" bakgrunn og nordmenn med minoritetsbakgrunn. Samtidig må vi sikre oss at reglene våre ikke tvinger norsk ungdom tilbake til sine foreldres hjemland. Eller at strenge forsørgelseskrav tvinger ungdom vekk fra utdanning og ut i yrkeslivet. Det er derfor behov for å gjennomgå hvilke konsekvenser endringer i regelverket vil ha før man konkluderer med at det skal skje større tilstramninger.

Ad punkt 6

Det er nokså vanlig blant innvandrere å inngå ekteskap i relativt ung alder på tidspunkt hvor de kanskje også bor hjemme hos sine foreldre. I likhet med forslagsstillerne ser også jeg at ekteskapsinngåelser i høyere alder kan bidra til å forhindre arrangerte ekteskap hvor hovedmotivet er å sikre at ytterligere en person fra hjemlandet skal få oppholdstillatelse i Norge gjennom reglene om rett til familiegjenforening. Det bør være et mål i arbeidet å få faktisk gifte alder høyere. Fra et menneskerettighetsperspektiv mener jeg likevel at det er uholdbart å innskrenke innvandrerbefolkningens rett til å stifte og leve et familieliv på en slik måte. Alle myndige personer i Norge kan lovmessig inngå ekteskap. Slik jeg ser det fremstår det derfor som diskriminerende å frata personer under 24 år muligheten til å få sin utenlandske ektefelle til Norge. Det er imidlertid ikke slik at menneskerettighetenes vern om familielivet, gir en ubetinget rett til å utøve familielivet her. Forslagsstillerne peker på alternativet å innføre et krav om tilknytning til Norge i familiegjenforeningssaker. Familiegjenforening mellom ektefellene skal da kunne skje i det land hvor den samlede tilknytning for ektefellene er størst. Siden vi i disse saker *ikke* bare står overfor konfliktsituasjoner som er begrunnet i ønske om oppholdstillatelse i Norge, men også konflikter hvor kulturtradisjoner, angst mot fornorskning presser ungdom, så kan konsekvensen av slike forslag bli ikke bare tvangsgiftning, men også tvangsflytting av ungdommene. Jeg mener de norske reglene ikke må bidra til en slik *mer* belastning overfor ungdom. En slik ordning forutsetter at skjønnsmessige kriterier oppstilles som vurderingstema for hvorvidt det foreligger tilstrekkelig tilknytning til Norge i den enkelte sak. Ordningen vil derfor være vanskelig for myndighetene å håndheve blant annet av hensyn til forvaltningsmessige krav om likebehandling, og etter min mening gi ektefellene for svak forutberegnelighet. Jeg er kjent med at den danske regjeringen har gått inn for å innføre regler som forslagsstillerne her foreslår. Regjeringen har imidlertid ingen planer om å gjøre det samme. Jeg vil for øvrig peke på at det nylig nedsatte lovutvalget for gjennomgang av utlendingslovgivningen innenfor sitt mandat vil se nærmere på reglene som gjelder på utlendingsområdet i de andre nordiske landene.

Ad. punkt 7

Ekteskapslovgivningen hører inn under barne- og familieministerens ansvarsområde, og jeg er kjent med at det departementet ikke støtter dette forslaget. På samme måte som barne- og familieministeren mener jeg at et generelt forbud mot ekteskap mellom fettere og kusiner ikke er en god løsning for å få bukt med tvangsekteskap. Tvangsekteskap er forbudt ved norsk lov, og det er et stort problem som gjelder en liten gruppe i Norge. Å innføre generelle forbud, eller å foreta generelle lovendringer for å løse noen spesielle saker er ikke velegnet.

Et slikt forbud i Norge kan omgås ved at søskenbarn gifter seg utenlands. Når søskenbarn inngår ekteskap i utlandet, vil dette bli lagt til grunn som gyldig i Norge, selv om vi skulle sette et forbud mot dette i vår ekteskapslov, med mindre vi sier at et slikt ekteskap strider mot norsk rettsfølelse. Det gamle lovforbudet om ekteskapsinngåelse mellom søskenbarn ble opphevet før 1918, og etter det har flere nordmenn uten utenlandsk opprinnelse giftet seg med sine søskenbarn.

Et slikt forbud vil ramme de søskenbarna som av kjærlighet og fri vilje virkelig ønsker å inngå ekteskap. Denne problemstillingen foreslås løst med en dispensasjonsadgang. Jeg mener at det å bedømme hvorvidt det foreligger et kjærlighetsekteskap eller ikke, er vanskelig. Dette fordi det ikke blir krevet i forhold til andre ektepar og ikke minst fordi det vil være meget vanskelig å kontrollere et slikt vilkår. I forslaget kommentarer står det at det kan gis tillatelse etter en vurdering basert på normal saksbehandling. Det er ikke klart hva forslagsstillerne har tenkt seg som normal saksbehandling. Etter gjeldende regler må partene fylle ut egenerklæringer og legge frem de nødvendige bevis, for eksempel for at vedkommende ikke er gift fra før. Tenker man seg at partene i tillegg skal svare skriftlig og/eller muntlig på spørsmålet om det foreligger kjærlighetsekteskap, eller skal vigsleren intervjuere partene om dette. En slik regel vil uansett være vanskelig å praktisere. En dispensasjonsadgang vil dessuten være lite hensiktsmessig, fordi den med sannsynlighet vil være relativt lett å omgå.

Ad. punkt 8

Familieregjennforeningsreglene i utlendingsloven er gitt for å sikre et familieliv basert på frivillighet. Deresom en utlending har blitt tvunget til å inngå ekteskap, og gir uttrykk for at han/hun ikke vil leve sammen med den andre, vil søknaden bli avslått. Vilkåret i utlendingsforskriften om at partene skal bo sammen vil ikke være oppfylt. Hvis partene til tross for at det forelå et element av tvang ønsker å fortsette ekteskapet og å bo sammen og dette fremstår som sannsynlig, er ikke tvangen som ble benyttet ved ekteskapsinngåelsen i seg selv en avslagsgrunn.

Det kan se ut til at forslagsstillerne mener at utlendingsmyndighetene bør kunne avslå en søknad om oppholdstillatelse på grunnlag av ekteskap uavhengig av om den som er tvunget inn i ekteskapet vil påberope seg tvangen. Grunnen til at den som er tvunget inn i ekteskapet ikke vil påberope seg tvangen overfor utlendingsmyndighetene (og andre), er som oftest frykt for represalier fordi søknaden om oppholdstillatelse derved vil bli avslått. Dersom utlendingsmyndighetene

skulle avslå søknaden uten at parten hadde påberopt seg at det forelå tvang ved ekteskapsinngåelsen, vil vedkommende kunne risikere represalier fra de som har utøvet tvangen. Utlendingsmyndighetene ville i avslaget måtte vise til at man mente det forelå tvang ved inngåelsen. Utlendingsmyndighetenes vedtak ville på denne måten kunne utsette privatpersoner for represalier på grunn av et forhold de ikke selv ønsket å påberope seg utad.

En vurdering av om det er benyttet tvang, selv om partene selv ikke påberoper dette, byr på vanskelige bevissspørsmål. I situasjoner der utlendingsmyndighetene, på et eller annet stadium av saksbehandlingen, likevel blir klar over at det kan ha vært utøvet tvang ved ekteskapsinngåelsen bør det imidlertid gis råd og veiledning om hvor man kan finne hjelp og støtte dersom man vurderer å bryte ut av ekteskapet. Er det grunn til tvil om ekteskapsinngåelsen er frivillig, vil det også kunne foretas oppfølging i form av for eksempel intervjuer/avhør av partene. Dette kan også bringe på det rene om ekteskapet er reelt og om de vil bo sammen, jf ovenfor.

Forslag II

Stortinget ber Regjeringen legge frem et helhetlig forslag i form av en stortingsmelding til en ny integreringspolitikk basert på det grunnlag at innvandrere må tilpasse seg og følge norske lover, forskrifter, regler, tradisjoner og samfunnsnormer.

Ad. forslag II

Regjeringens integreringspolitikk er basert på respekt for den enkelte og overbevisningen om at kulturelt mangfold som følge av innvandring, bidrar til å berike det norske samfunnet. Integreringspolitikken er basert på at alle har rett til å hevde sine verdier, følge kulturelle tradisjoner og praktisere sin tro, forutsatt at det skjer innenfor rammen av norsk lov og grunnleggende menneskerettigheter. Jeg vil derfor ikke ta initiativ til at Regjeringen skal fremme en ny stortingsmelding om en ny integreringspolitikk som vil innebære at innvandrere og andre etniske minoriteter skal gi opp sin kulturelle eller religiøse egenart. Vi vil på den andre siden arbeide med praktiske tiltak for å bedre integreringsarbeidet bl.a basert på de tiltak det var bred enighet om i forbindelse med behandlingen av St.meld. 17 i fjor vår. Videre vil vi i oppfølgingsarbeidet med handlingsplanene mot tvangsekteskap, omskjæring og vold mot kvinner ha fokus på praktiske forbedringer og nødvendige lovendringer. Regjeringens uttalte mål er å stå på ungdommens side i kultur/generasjonskonflikter i innvandremiljøene.

Vedlegg 2**Regjeringens tiltaksplan for fornyet innsats mot tvangsekteskap, framlagt 4. april 2002****Tiltak****1 Krisehjelp til ungdom****Tiltak 1**

Regjeringen vil fortsatt prioritere støtte til organisasjoner som har fokus på å yte hjelp til ungdom i alvorlig krise.

Ansvarlig for gjennomføring: Barne- og familiedepartementet.

Tiltak 2

Regjeringen vil støtte etableringen av et sentralt kompetanseteam og ta initiativ overfor de store byene til etablering av rådgivningsgrupper.

Ansvarlig for gjennomføring: Barne- og familiedepartementet.

Tiltak 3

Regjeringen vil i dialog med kommunene, vurdere mulige alternativer for å avhjelpe boligsituasjonen for ungdom som utsettes for tvangsekteskap.

Ansvarlig for gjennomføring: Kommunal- og regionaldepartementet.

Tiltak 4

Regjeringen vil sikre at offentlig ansatte i de største byene får tilbud om kompetanseheving på området tvangsekteskap. Dette vil gjelde sosial- og barneverntjeneste, helsestasjoner, skoler, PP-tjenesten, barne- og ungdomspsykiatrien og politiet. Formålet er å gjøre dem bedre i stand til å hjelpe ungdom som trues med eller utsettes for tvangsekteskap.

Ansvarlig for gjennomføring: Barne- og familiedepartementet.

2 Regelverk**Tiltak 5**

Regjeringen vil foreslå endringer i utlendingsforskriftens bestemmelser om krav til underhold ved søknad om familiegjenforening på grunnlag av ekteskap. Det skal særskilt vurderes om det er grunn til å stille strengere krav til underhold enn dagens regelverk åpner for når ektefellene er under 23 år. Forslag til endringer skal foreligge i august 2002.

Ansvarlig for gjennomføring: Kommunal- og regionaldepartementet.

Tiltak 6

Regjeringen vil arbeide for en mer systematisk bruk av intervjuer ved søknader om familiegjenforening på grunnlag av ekteskap. Man vil gjennomgå rutinene både i Norge og ved utenriksstasjonene.

Ansvarlig for gjennomføring: Kommunal- og regionaldepartementet.

Tiltak 7

Regjeringen vil gjeninnføre fylkesmannens adgang til å reise sak om ekteskapets gyldighet for domstolene. Der offentlige myndigheter (folkeregistre, utlendingsdirektoratet mv.) er i tvil om ekteskapets gyldighet, kan saken overlates til fylkesmannen som vurderer om det kan være grunn til å reise sak om gyldigheten. Regjeringen vil fremme andre lov- eller regelendringer som kan bidra til at det blir lettere å oppløse ekteskap som er inngått ved tvang.

Ansvarlig for gjennomføring: Barne- og familiedepartementet.

Tiltak 8

Regjeringen vil innføre ubetinget offentlig påtale i saker som omhandler tvangsekteskap, og presisere i straffeloven at rettsstridig tvang også omfatter tvangsekteskap og at den skjerpede strafferamme på opp til 6 års fengsel kan komme til anvendelse for slik tvang.

Ansvarlig for gjennomføring: Justisdepartementet.

Tiltak 9

Regjeringen ønsker regler for å motvirke "barneekteskap". Dette kan skje ved å definere ekteskap med barn under en viss alder som tvangsekteskap. Regjeringen vil utrede spørsmålet nærmere, også aldersgrensen.

Ansvarlig for gjennomføring: Justisdepartementet.

Tiltak 10

Regjeringen vil arbeide med sikte på å overføre prøving av ekteskapsvilkårene til en offentlig instans.

Ansvarlig for gjennomføring: Barne- og familiedepartementet.

Tiltak 11

Regjeringen vil vurdere nærmere folkeregistrenes praksis ved registrering av ekteskap inngått i utlandet.

Ansvarlig for gjennomføring: Barne- og familiedepartementet i samråd med Finansdepartementet.

Tiltak 12

Regjeringen vil bedre registrerings- og kontrollrutinene for å hindre feilutbetaling av barnetrygd i forbindelse med barns utenlandsopphold. En innstramming av retten til barnetrygd ved utenlandsopphold vil også bli vurdert.

Ansvarlig for gjennomføring: Barne- og familiedepartementet.

Tiltak 13

Regjeringen vil vurdere barnevernloven med formål å kunne fatte barnevernsvedtak på ungdom opp til 20 år dersom den unge samtykker og saken er meldt barnevernet før ungdommen fylte 18 år.

Ansvarlig for gjennomføring: Barne- og familiedepartementet.

Tiltak 14

Regjeringen vil at det i barneloven skal tas inn et forbud mot å arrangere ekteskapsinngåelse på vegne av en mindreårig.

Ansvarlig for gjennomføring: Barne- og familiedepartementet.

3. Utdanningssektoren

Tiltak 15

Regjeringen vil at skolen tar opp ulike aspekter ved tvangsekteskap i undervisningen i norsk og samfunnskunnskap slik at elevene vet hvilke rettigheter de har og hvor de kan få hjelp.

Ansvarlig for gjennomføring: Utdannings- og forskningsdepartementet.

Tiltak 16

Regjeringen vil at skolene og kommunene raskt skal følge opp saker hvor det meldes at elever tas ut av skolen uten at årsaken er gitt, og hvor det er mistanke om planlagt tvangsgifte.

Ansvarlig for gjennomføringen: Utdannings- og forskningsdepartementet.

Tiltak 17

Regjeringen vil at voksenopplæringsinstitusjoner tar opp tvangsekteskap i sine opplæringstilbud i norsk og samfunnskunnskap.

Ansvarlig for gjennomføring: Utdannings- og forskningsdepartementet.

Tiltak 18

Regjeringen vil i forbindelse med utvikling av nye rammeplaner innen lærerutdanningen og relevante helse- og sosialarbeiderutdanninger sørge for at temaet "Flerkulturell forståelse" inngår.

Ansvarlig for gjennomføring: Utdannings- og forskningsdepartementet.

4. Kompetanseheving

Tiltak 19

Regjeringen vil styrke familievernets rolle i arbeidet mot tvangsekteskap, og vil derfor sikre at de tilføres kompetanse for å fylle denne rollen.

Ansvarlig for gjennomføring: Barne- og familiedepartementet.

Tiltak 20

Regjeringen vil øke kompetansen i hjelpeapparatet gjennom opplæring. Sentrale etater som barnevern, sosialtjeneste, helsestasjoner, skoler, PP-tjenesten, politi, barne- og ungdomspsykiatrien og familievernkontor skal ha en generell kulturspesifikk kompetanse i tillegg til kunnskap om problematikken rundt tvangsekteskap. Man vil vurdere å legge ansvaret for opplæringen til Fylkesmannen.

Ansvarlig for gjennomføringen: Barne- og familiedepartementet i samarbeid med Kommunal- og regionaldepartementet ved Utlendingsdirektoratet og Sosialdepartementet.

Tiltak 21

Dersom trossamfunns ledere medvirker til, eller godkjenner tvangsekteskap eller kjønnslemlestelse, og med dette bryter norsk lov, kan de bli fratatt både sitt offentlige tilskudd og sin vigselfmyndighet.

Ansvarlig for gjennomføring: Kultur- og kirkedepartementet.

Tiltak 22

Regjeringen vil vurdere om det skal settes som vilkår for oppholdstillatelse etter utlendingsloven at religiøse ledere i trossamfunn må gjennomgå kurs i norsk og samfunnskunnskap.

Ansvarlig for gjennomføring: Kommunal- og regionaldepartementet.

5. Informasjon og holdningsskapende arbeid

Tiltak 23

Regjeringen vil avsette midler hvor ulike frivillige organisasjoner og andre miljøer kan søke om støtte til informasjonstiltak, holdningsskapende arbeid og råd og veiledning som kan virke forebyggende mot tvangsekteskap.

Ansvarlig for gjennomføring: Barne- og familiedepartementet.

Tiltak 24

Regjeringen vil arbeide for å forebygge tvangsekteskap gjennom å videreutvikle informasjonstilbudet ved helsestasjoner for ungdom og i skolehelsetjenesten.

Ansvarlig for gjennomføring: Helsedepartementet.

Tiltak 25

Regjeringen vil påse at det gis målrettet informasjon til asylsøkere i mottak. Mottaksansatte skal til enhver tid ha kunnskap om problematikken rundt tvangsekteskap.

Ansvarlig for gjennomføringen: Kommunal- og regionaldepartementet ved Utlendingsdirektoratet.

Tiltak 26

Regjeringen vil utarbeide et eget temahefte for foreldre med minoritetsbakgrunn i forbindelse med Foreldreveiledningsprogrammet. Spørsmål knyttet til tvangsekteskap vil bli omtalt i dette heftet.

Ansvar for gjennomføring: Barne- og familiedepartementet.

Tiltak 27

Regjeringen vil innenfor Foreldreveiledningsprogrammet iverksette forsøksvirksomhet med foreldreveiledningsgrupper for foreldre med innvandrerbakgrunn ved noen skoler og helsestasjoner i Oslo.

Ansvarlig for gjennomføring: Barne- og familiedepartementet.

Tiltak 28

Regjeringen vil støtte nettverksbygging mellom ungdom som ønsker å arbeide med problemstillinger knyttet til inngåelse av ekteskap og retten til å foreta frie valg.

Ansvarlig for gjennomføring: Barne- og familiedepartementet i samarbeid med Kommunal- og regionaldepartementet.

6 Internasjonalt samarbeid

Tiltak 29

Regjeringen vil inngå og følge opp bilaterale avtaler med enkelte land med henblikk på en rask og effektiv håndtering av konkrete saker.

Ansvarlig for gjennomføring: Utenriksdepartementet.

Tiltak 30

Regjeringen vil ta initiativ til en nordisk konferanse i 2002 for erfaringsutveksling om tvangsekteskap.

Ansvarlig for gjennomføring: Barne- og familiedepartementet i samarbeid med aktuelle departementer.